

מסורת הש"ם

(א) ממת כד... (ג) נפסחוס (ו... (א) כמזות קג: (ד) לעיל מו... (ס) (סס), (ע"י מוס' לעיל מו: ד"ה קבורה), (י) חולין ו: ע"ש, (ח) י"ל ויך ויעב, (ט) ס"ח אמר ר"י (ונחולין א"חא כדאמר ר"י), (ז) הוריות י"א: כריות ו... זכמים י"ב: (ז) נפס"ח: (ושמנד), (ז) [שם נדרים לו...], (ח) לקמן ק"ב: (ז) ויבמות כב: וע"ש, (ח) כהלים טו כמ"ב מי יגור כאהלן וגו' וקחשי: כ"ל, (ז) ויבמות כב:], (ט) כפ"ח: מלך, (ז) מ"ח א"ל יג: (ק) כפ"ח: כשנמנה, (ח) כפ"ח: המשומד, (ט) כפ"ח: למשנה, (ס) כפ"ח: כשנמנה, (א) כפ"ח: המשומד, (ג) כפ"ח: משמוה,

תורה אור השלם

- נבזה בעיניו נמאס ואת ידאי יי' ויכבד נשבע לקרע ולא יקר: תהלים ט ד
- לא תלין נבולתו על בעיזי פי קבור הקברו ביום ההוא כי קללת אלהים תלי ואל תטמא את אדמתך אשר יי' אלהיך נתן לך נחלה: דברים כא כג
- ויהי הם קברים איש וזהו ראו את הגודר ושליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויצע האיש בעצמות אלישע ויהי וקם על רגליו: מלכים ב יג כא
- ויהי קעברם ואלהיו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקיך עמך ויאמר את אלישע יהי נא פי שנים ברוחך אלי: מלכים ב יב ט
- אל נא תהי כפתי אלו ו בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו: במדבר יב יב
- ויאמר יי' אל משה אמר אל הבהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יפוא בעמיה: ויקרא כא א
- מזמור לאֲשׁוֹף אֲלֹהִים באו גוים בנחלתך טמאו את היבם קדשך קדשו את ירושלם לעמיה: נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך וחסידך לחיותו ארץ: תהלים עט א-ב

גליון הש"ם

רש"י ד"ה על פמה וכו' וביהו לעין בל: ע"י משנות מהר"י לביב לו כלא ה' סימן מ"ט:

הגהות הב"ח

(א) נמרא דמיהו ליה כפרה לנפיה. י"ב וקשה והי כסמון גבי מ"ש מדרי' נתן מנאר דדוקא אם הוא משום מנאר דשכני אי איכא למת אחי ביון היה הוא' כפרה אכל חי משום יקרא דחי הוא אלו לו כפרה למת כלל מם סמון אחיו למת מוטו כמו שפשי"ט ס:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

נצוה בעיניו נמאס. (כד) כתיב מי ועלה צהר ה' נקי כפיס ובר לבב וגו' וקחשיב נמי הא: **על מטה של הנלים**. דרך בזיון מפני שהיה אביו רשע ° ובזוהו לעין כל כדי שתייסקרו האחרים ולכבוד עצמו לא חש ומפני כבוד אב כתיב (שמות כב) בעושה מעשה עמך'.

נצוה בעיניו הוא עצמו נתצוה וממאס

כפני עצמו שלא חש לכבודו במקום

קידוש ה'. ואי אמרת כבוד שעושין למת אינו שלו אלא של חיים מ"ט עבד הכי למה צוה את החיים: **אל הספדוני בעיירות**. רבינו הקדוש לוח את בניו בכמזות (דף קג.) בהנשא אל תספדוני כשמולכו את ארוני למקום קבורתי דהוא מת תספדוני בעיירות קטנות שתעזרו עליהן אלא בכרטיס גדולים לדיכא אינשי טובא ומיכנפי מעיירות נמי להסת: **מאי לאו לכבודו של מת**.

אלמא יקרא דעבדי ליה דיליה הוא: **ומצים ליה למת**. מרגומו של מלין': **כי אמר רחמנא לא תלין**. ורבינן נמי

שאר כל המתים היינו כי משהו ליה לדמויה בעלמא דלא איכפת ליה ציה עלינו בזיון ודומיא דתלוי אכל האי דליתייקרו ציה קרוציו ללו בזיון הוא **לדידיה: לשמע**. כמו (שמואל א טו)

וישמע שאלו לשון אכיפה להספידו:

סימן יפה למס. כשנפרעין ממנו בעוה"ז לאחר מיתה דיס לו כפרה כן: **ש"מ יקרא דשכני הוא**. דאי לאו יקרא דשכני אמאי מיכפר לציוניה: **ויחי וינס על רגליו**. אותו הנקבר נציח השקר היה הוא הנציח אשר השיב את עידו לאכול ולשתות צבית אל וענש עידו על ידו והמיתו האר"י) וכשמת לאחר ימים קברוהו אכל אלישע ולא הוכשר אכל המקום שיקבר אכלו והחיייו: **נא פי שנים**. אליהו החיה את המת והיה לו לאלישע לנחיות שני מתים והוא לא החיה אלא צנה של שונמית: **נא אל הלך**. ואי משום כרכתא דאליהו הוא היכי מקויימת כהני: **וכסם שאין קונאים נו'**. לפרושי טעמא דמתני' מהדר דלפיכך נתקנו שתי קצרות שאין קוצרין נסקלין ונשרפין שהן רשעים חמורים אכל נהרגין ונתנקין שהן רשעים קלים: **לוינתין ארבע**. דהא נשרפין אכל נסקלין קלים הס: **גמרא גמיירי לה**. הלכה למשה

מסיני: **הואיל ונדחה**. הקרבן כשהמיר דמו' דאין מקבלין קרבן מן המומרים (כדתניא מע"ה פרט למומר) בשחיטת חולין צפ"ק (דף ה:). שוטה נמנו לאו צר כפרה היא דיקריב אותו לגמול כתיב (ויקרא ה:) **ישן דמי**. כלל אדם השנים צלילה ואינס נדחיס כןך לאחר שניעורו: **אכל הסס**. דיס צידו לחזור: **אימא לא**. הוא דיתוי: **היו זה קדשים**. צעיר הנדחת אינן נשרפין עם שללה דכתיב (דברים יג) שללה ולא שלל שמיס ומיהו מיקרב לא קרבו משום דכתיב (משלי כא) זבח רשעים תועבה ואס קדשי מוצנח הן ואפילו עולות ושלמים נדבה ימותו: **קדשי צדק הביס**

יפדו. כשאר צדק והפודה אותם יאכלס שהרי לא נאסרו ללאו דידהו הוו. ומדקתני ימותו ש"מ משום דנדחו מהקרבה כשהמירו'ס) בעליהן הוא דמומר' (לע"ז לא מקבלין שום קרבן מיניה כדאמר'י בהכל שומטין (חולין דף ט:): **דהואיל ונדחו ידחו**. דאי משום זנת רשעים הא כיון דאיקטול אית להו כפרה: **יכול פירשו**. אביו ואמו של כהן: **מדריכי לצור**. כגון מומר'ס): **יעמא**. להס צמותס ת"ל (ויקרא כא) לנפש לא יעמא צעמיו כי אם לשארו וגו' בעושה מעשה עמי יעמא לו ואס לאו אל יעמא אפי' לשארו. אלמא לא כיפרה לו מיתמו אס לא חזר צו:

שדין אבילות משיחתם הגולל חיילא אבילות ועת שחימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי היא ליה כפרה בעת דחזו צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כדתנן לא היו מתאבלין עליהן אלא מתאוננין שאין אינה אלא בלב ואקשי' אי הכי דמדחזו צערא דקברא איכפר להו למה ליה עיכול דקתני נתאכל הבשר מלקטין לצעמות וקובינן אותן ושנינן דמהדאי שעתא ספרת ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדון נהרגין מיד היא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיותו ארץ וקיל חסידך חסידים ממש עבדיך הנך הוא דמחייב דינא עבידך וכוין דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית הרוגי

אבל חלב והפריש קרבן.

אבל חלב והפריש קרבן. כה"ג נראה ונדחה הוא והוי מני לשמעתינ כרותא טפי דאפי' המיר דת והפריש קרבן דהוי דחוי ואע"ג דחוי מעיקרא הוי דחוי כדשמעי' ליה לר' יוחנן צפ"ק דקידושין (דף י. וסס) גבי צהמה של שני שותפין ורבותא הוא טפי מדחוי מעיקרא כדמוכח צפ' לולב הגזול (סוכה דף גב. וסס) דאפי' מלן דאית ליה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי מודה צנראה ונדחה דהוי דחוי והא דנקט הכא כה"ג אורחא דמילתא נקט דלון דרך מומר להפריש קרבן ועוד גבי נשתטה אי אפשר לומר אלא שהפריש קודם שנשתטה דאי משנשתטה שוטה שהפריש קרבן אין הקדשו הקדש:

אין הקדשו דמי' לאו לגמרי **אימא** כישן דמי' לאו לגמרי כישן דישן חוי אפי' צשעה שהוא ישן כדמנן צפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולט מטעמו מנדנית היס מקריצין אותו צחוקת שהוא קיים ולא חיישינן שמה' ישן צשעת הקרבה אלא כלומר כישן דמי דאפי' דלא הוי חוי אין ראו' להיות דחוי משום דממילא מיתער והא נמי ממילא מישתפי:

ואמאי כיון דמיקרי' הוה אהו כפרה. והא דמנן בחלק

(לקמן דף ק"א:) אנשי עיר הנדחת אין להס חלק לעוה"צ הני מיילי דלא איקטול אכל אס דנו אומס והרגוס יש להס חלק: **הואיל** ונדחו ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בחלק (לקמן דף ק"ב:) משום דזנח רשעים תועבה דלא כר"ל דמוקי לה כקדשים קלים ולאיעא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון צעלים הן ע"כ אין תלוי משום דחויא אלא משום ממונס אצד דהני ממון צעלים הן וקנת מינה גבי המיר דמו או נשתטה לא יועיל צהס רעיי' כמו צעיר הנדחת וידחו אפי' דמיס: משטמטוס

אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא (א"ל רבי יוחנן שריפא צרעת געמן שהיא שקולה כמת דכתיב **אל נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק יכך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קברות שני קברות גמרא גמירי לה** אמר עולא א"ר יוחנן יאכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו ° וחזר בו הואיל ונדחה ידחה איתמר גמ' ° א"ר ירמיה אמר ר' אבהו א"ר יוחנן יאכל חלב והפריש קרבן ונשתתמה וחזר ונשתתפה הואיל ונדחה ידחה וצריכא דאי אשמעינן קמיייתא משום דאיהו דחה נפשיה בידים אבל האי דממילא קא דחי אימא כישן דמו ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן גמי תנינא °היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בודק הבית יפדו והיונן בה אמאי ימותו כיון דאיקטול הואי להו כפרה וליסקו לגובה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו א"ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו היא ליה כפרה מת מתוך רשעו לא היא ליה כפרה דתני רב שמעיה ייכול אפילו פירשו אבותיו מדרכי ציבור יטמא ת"ל °בעמיו °בעושה מעשה עמי א"ל רבא מי קא מדמית נהרג מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא היא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית היא ליה כפרה דדע דכתיב **מזמור לאספ אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך** [וגו'] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיותו ארץ מאי עבדיך ומאי חסידך לאו חסידך חסידך ממש עבדיך הנך דמחייבי דינא דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית הרוגי

יפדו. כשאר צדק הביט והפודה אותם יאכלס שהרי לא נאסרו ללאו דידהו הוו. ומדקתני ימותו ש"מ משום דנדחו מהקרבה כשהמירו'ס) בעליהן הוא דמומר' (לע"ז לא מקבלין שום קרבן מיניה כדאמר'י בהכל שומטין (חולין דף ט:): **דהואיל ונדחו ידחו**. דאי משום זנת רשעים הא כיון דאיקטול אית להו כפרה: **יכול פירשו**. אביו ואמו של כהן: **מדריכי לצור**. כגון מומר'ס): **יעמא**. להס צמותס ת"ל (ויקרא כא) לנפש לא יעמא צעמיו כי אם לשארו וגו' בעושה מעשה עמי יעמא לו ואס לאו אל יעמא אפי' לשארו. אלמא לא כיפרה לו מיתמו אס לא חזר צו:

שדין אבילות משיחתם הגולל חיילא אבילות ועת שחימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי היא ליה כפרה בעת דחזו צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כדתנן לא היו מתאבלין עליהן אלא מתאוננין שאין אינה אלא בלב ואקשי' אי הכי דמדחזו צערא דקברא איכפר להו למה ליה עיכול דקתני נתאכל הבשר מלקטין לצעמות וקובינן אותן ושנינן דמהדאי שעתא ספרת ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כדון נהרגין מיד היא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיותו ארץ וקיל חסידך חסידים ממש עבדיך הנך הוא דמחייב דינא עבידך וכוין דאיקטול קרי לה עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית הרוגי

עין משפט ונר מצוה

לו [א] טור שו"ע יו"ד סימן שז סעיף ב:

לח ב טור שו"ע יו"ד סי' עטב סעיף ה:

לב ד ה מ"י פ"ג מהל' שגנות ה"ח ופסק שחזר ונראה ע"ש בכ"ת:
מ ו מ"י פ"ד מהל'ט עפ"ס הלכה יג:

מא ז מ"י פ"ג מהל'ט אכל הלכה ח סמג עשין צ טו"ע יו"ד סימן שעב סעיף ח:

רבינו חננאל

מצוה זו מדרבנן היא: **איבעיא** להו קבורה משום ביונא הוא או משום כפרה כלומר חבטת הקבר מכפר למאי נפקא מינה כגון דפקיד לא תקברוה לההוא גברא אי אמרת משום ביונא הוא לאו כל כמיניה אלא אי אמרת משום כפרה הא אמר לא בעינא כפרה ת"ש מדאיקבור צדיקי ואי אמרת משום כפרה צדיקי כפרה בעי דרתי' אין דכתיב כי אדם אין צדיק בארץ וגו' וסוגיא סלקא ומשום כפרה: **איבעיא** להו הספדא יקרא דחי או יקרא דשכני היא למאי נפקא מינה דאמר לא חספדוני אי נמי לאפוקי מיהמי שכח הספדנן אם הוא יקרא דשכני מפקינן ואי לאו לא ופשתנא יקרא דשכני הוא ת"ש ויבא אברהם לספוד לשרה ורח"י שרה גופה ניתא לה לאיתיקר בה אברהם כ"ו לא יספדו ולא יקברו כ"ו ת"ש נבזה בעיניו נמאס זה חזקיה מלך יהודה שגרו עצמות אביו במטה של חבלים ואי אמרת יקרא דחי הוא אמאי עבד הכי ואמרינן כי הכי דתיחתי כפרה לאבוה ת"ש בשלום כמות כ"ו ת"ש אמר להם ר' הספדוני בעיירות ת"ש הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין או (למקוננות) ולהביא לו מקוננות לשמע עליו עיירות אינו עובר עליו שכל מה שעושה לכבודו של מת הוא עושה כו' ויהי למת שנפרעין ממנו כיצד לא נספד ולא נקבר או היה גוררתו או גשמים וזולפין על מטהו וזהו סימן יפה למת שנפרעין ממנו אחר מותו ש"מ יקרא דשכני הוא ש"מ: **לא**

היו קוברין אותו בקבורת אבותיו כו' לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק ומנא לן שנא' יהי הם קבורים איש וזהו ראת את הגודר וגו' דרתי' ודילמא לא החיה הקב"ה אותו האיש המת שנענ בעצמות אלישע אלא כדי לקיומי ביה ברכת אליהו והיי נא פי שנים ברוחך אלי אי"כ היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ש"מ שלא יהא קבור רשע אצל צדיק אבל אלישע החיה בן השונמית וריפא צרעת' ועמ' ששקולה כמת שצורעו חשוב כמת כרכי"ב אל נא תהי כמת וגם כן אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל: סוגיא דשמעתא מת מתוך רשעו מיתתו לא היא לו כפרה וכן אפילו נהרג מתוך רשעו אין לו כפרה עד דמטיא ליה צערא דקברא ומשום הכי אין חיוב אבילות בקרוב והנהרג

